

Náhrada škody a nemajetkové újmy pohledem soudkyně NSS

Barbara Pořízková

28. března 2019

Základ veřejnoprávní odpovědnosti

- ❖ státní moc lze uplatňovat jen v případech, a v mezích, stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví (čl. 2 odst. 3 Ústavy a čl. 2 odst. 2 Listiny)
- ❖ každý má právo na náhradu škody, způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu, či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Podmínky a podrobnosti upravuje zákon (čl. 36 odst. 3, 4 Listiny)
- ❖ k provedení čl. 36 odst. 3 LPS je určen zákon č. 82/1998 Sb., OdpŠkZ, který v této oblasti vystupuje jako obecný předpis

Ochrana při zásahu do práv výkonem veřejné moci

- ❖ odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci patří k základním atributům právního státu a je jednou ze záruk zákonnosti ve veřejné správě, stejně jako správní soudnictví
- ❖ obecně jde o soukromoprávní institut, často označován za jeden z pilířů soukromého práva, nárok na náhradu škody se však objevuje jak v poměrech soukromoprávních, tak v poměrech veřejnoprávních

Ochrana při zásahu do práv výkonem veřejné moci

- ❖ otázka, zda je také odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci zvláštním případem civilní odpovědnosti za škodu, je v různých státech zodpovídána různě
- ❖ v našich podmínkách byl spor o tento nárok svěřen soukromému právu, resp. civilním soudům – dvě větve
(diskuze, kam s tímto typem náhrady škody, se oživily v 60. letech při přípravě zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu předchůdce, dnešní 82/1998, dále pak v roce 2016 při přípravě zákona č. 262/2017 Sb. o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže)

Ochrana v civilní větvi

- ❖ u nositelů veřejné moci je nutno důsledně lišit, v jaké roli vystupují, zda autoritativně rozhodují o právech a povinnostech jiných, či zda jsou v rovném soukromoprávním postavení
- ❖ vztah odpovědnosti za škodu, který vzniká mezi poškozeným a státem v důsledku vzniklé škody, je dle judikatury NS občanskoprávním vztahem (srov. např. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 5. 2005, č. j. Na 12/2005 - 8)
- ❖ žádná ze stran nemá možnost autoritativně rozhodovat o právech a povinnostech strany druhé

Civilní větev s výjimkami

- ❖ rozhodnutí konfliktního senátu NSS ze dne 15. ledna 2019, sp. zn. Konf 11/2018 - 16
- ❖ je-li škoda způsobena příslušníku ozbrojeného sboru vydáním nezákonného rozhodnutí, které nepochybně představuje porušení právních povinností ozbrojeným sborem, je k rozhodnutí o její náhradě příslušný podle § 2 odst. 1 zákona o služebním poměru ředitel bezpečnostního sboru, tj. správní orgán, nikoli civilní soud

Ochrana pro určité typy svěřena správnímu soudnictví?

- ❖ vyjmout jeden úsek tohoto řízení z působnosti civilního řízení a svěřit jej jiné větvi soudnictví - zcela nesystémové
- ❖ existují pro to důvody?
- ❖ SŘS ani DŘ nejsou vystavěny na posuzování škody či spravedlivého zadostiučinění - řízení by se prodloužilo
- ❖ existence dvou vykladačů stejného práva - NS a NSS - kdo bude arbitrem?

**Rozsudek NSS ze dne 25. 9. 2014,
č. j. 7 Aps 3/2013 - 34, (Kordárna) úrok
ze zadržování nadměrného
odpočtu**

- ❖ účelem takové kompenzace je nahradit plátcí paušalizovaným způsobem majetkovou újmu, spočívající v tom, že plátce nemohl po danou dobu disponovat prostředky v hodnotě nadměrného odpočtu

Judikatura NSS k penále

usnesení RS ze dne 24. 11. 2015,

č. j. 4 Afs 210/2014 - 57

- ❖ funkcí penále není paušalizovaná náhrada eventuální újmy za nezaplacení daně řádně a včas; taková újma je plně kompenzována úrokem z prodlení
- ❖ penále slouží jako odstrašení případných pokusů daňových subjektů snížit si daň, uvedením nesprávných údajů v daňovém tvrzení
- ❖ výše uvedené tedy svědčí ve prospěch pojetí penále jako „trestní“ sankce